

NOVINKY ZAHRANIČNÍ KNIHOVNICKÉ LITERATURY

34. BONTE, Achim. Die Empfehlungen der HIS GmbH zur Organisation und Ressourcenplanung für wissenschaftliche Bibliotheken : eine neue Herausforderung für das Bibliotheksmanagement [Doporučení HIS GmbH k organizaci a plánování zdrojů ve vědeckých knihovnách : nová výzva pro management knihoven]. *ABI-Technik*. 2006, vol. 26, no. 1, s. 30–37. Lit. a pozn. 20, 4 tab. v textu. ISSN 0720-6763.

Zpráva o nově vydaném doporučení německé organizace HIS-GmbH (Hochschul-Informationssystem, <http://www.his.de/>) k organizaci a plánování vědeckých knihoven (v textu je kladen důraz na vysokoškolské knihovny, které jsou v systému knihoven řazeny mezi vědecké): Vogel, B.; Cordes, S. *Bibliotheken an Universitäten und Fachhochschulen : Organisation und Ressourcenplanung*. Hannover: HIS-GmbH 2005. Účelem doporučení bylo připravit nástroj pro knihovní management, umožňující vypočítat požadavky na objem a složení knihovních fondů, velikost prostor, počet čtenářských míst a na personální zajištění. Doporučené metody jsou založeny na stanovení typů knihoven a jim náležejících úkolů. Očekává se, že knihovny budou spolupracovat a budou jasněji profilovat své fondy. Dlouhodobé skladování tištěných zdrojů je chápáno jako anachronismus – archivní funkci by mělo plnit jen několik velkých univerzitních knihoven. Řada nových úkolů naopak vyžaduje vytvářet volně přístupné digitální archivy, multimediální a počítačová střediska, budování on-line katalogů apod. Doporučení vzbudilo po svém vydání v říjnu 2005 diskusi. Klade vyšší nároky na management a obsahuje teze, z nichž některé podporují obvyklá stanoviska knihovníků a jiná s nimi polemizují. Autor několika příklady ilustruje dopady tohoto doporučení v praxi knihoven. Na základě svých zkušeností také formuluje nedostatky doporučení – připravená typologie tzv. konceptů doplňování („Versorgungskonzepte“) je podle něj vykonstruovaná, rozměry prostor, které jsou vypočteny podle doporučené metodiky, vzbuzují námitky z hlediska pracovního práva a ergonomie. V oblasti koordinovaného archivování nejsou blíže rozebrány důsledky pro regionální systém doručování dokumentů a obdobně ani s tím spojené otázky autorských práv. Autor se také domnívá, že nejsou dostatečně zohledněny potřeby vysokých škol.

(Pozn. red.: informace o projektu a výsledné publikaci jsou na <http://www.his.de/Abt3/Grundlagen/grund31>.)

35. BRANTLEY, Steve; ARMSTRONG, Annie; LEWIS, Krystal M. Usability Testing of a Customizable Library Web Portal [Testování uživatelsky nastavitelného internetového portálu knihovny]. *College and Research Libraries*. 2006, vol. 67, no. 2, s. 142–162. Lit. a pozn. 30, 2 příl. ISSN 0010-0870.

Zpráva o testování portálu My Chicago Library, který vytvořili pracovníci Illinoiské univerzity (University of Illinois) v Chicagu s využitím softwaru My Library. Přináší kromě popisu tohoto portálu a softwaru My Library inspirativní informace o metodice testování internetového portálu. Práce byla zahájena v roce 2001, kdy knihovna obdržela grant na vytvoření uživatelsky nastavitelného („kustomizovatelného“) internetového portálu, který bude k dispozici členským knihovnám konsorcia Chicago Library System (dnes Metropolitan Library System – <http://www.mls.lib.il.us/>). Jako základní technologie byl vybrán volně dostupný program My Library, vyvinutý týmem Univerzity Severní Karolíny (North Carolina State University). Modifikace byla nazvána My Chicago Library. Cílem popisovaného průzkumu bylo ověřit, zda je nově vytvořený portál efektivní, jeho používání intuitivní a zda je snadné ho uživatelsky přizpůsobovat. V úvodu je podán přehled poznatků z dostupné literatury. Následují informace o stanovení nejvhodnějšího počtu testujících, o ověřování postupu v předběžném testu a o vlastním testování. Zpráva o výsledcích testu je poměrně podrobná a je rozdělena podle jednotlivých kategorií dotazů. V příloze jsou publikovány použité dotazníky. (Viz též <http://tiger.uic.edu/~jbrant1/cv.html> – pozn. red.)

36. DALRYMPLE, Helen. Film & Sound Treasures in the Mountain Lair : Audiovisual Conservation Center Takes Shape in Culpeper [Filmové a zvukové poklady v horském hnízdě : Centrum pro uchování audiovizuálních dokumentů vzniká v Culpeperu]. *The Library of Congress Information Bulletin*. 2006, vol. 65, no. 7–8, s. 167–171. ISSN 0041-7904.

Nový depozitář Kongresové knihovny nazvaný Národní středisko uchovávání audiovizuálních dokumentů (National Audio-Visual Conservation Center, NAVCC) vzniká ve velmi unikátním prostředí. Knihovna od federální vlády získala již nevyužívaný protiradiační kryt, který v letech 1969–1988 skrýval rezervy oběživa pro případ války. Převážně podzemní areál o rozloze více než 13 000 m² je pro potřeby knihovny rekonstruován díky neziskové organizaci Packard Humanities Institute, která do projektu vložila přes 150 milionů dolarů. Původní budova Federální banky bude postupně doplněna třemi dalšími s cílovou užitnou plochou cca 38 000 m². Tyto budovy jsou stavěny stejnou metodou jako původní kryt a budou stejně tak zavezeny hliněným valem. To má pomoci vytvořit obdobně stabilní klimatické podmínky, jaké panují v původních podzemních sálech, a zároveň minimalizovat rušivý vliv budov na okolní přírodu. Svrchní část budov bude mít parkovou úpravu. Podzemí pak bude sloužit jako depozitář pro filmové, audiovizuální a zvukové záznamy na všech typech nosičů. Skladovací prostory byly koncipovány tak, aby vyhovovaly specifickým potřebám různých médií. Jednotlivé trezory budou upraveny pro široký rozsah teplot a vlhkosti a klimatizovány každý zvlášť. Například černobílé filmy zde budou uloženy při –3,8 °C a 30% relativní vlhkosti a magnetické pásky při 10 °C a 35% relativní vlhkosti. Upravují se také zvláštní prostory pro uskladnění filmo-

vých kotoučů z nitrátu celulózy, které jsou v současné době kvůli riziku výbuchu uloženy na základně vojenského letectva. Nově vznikající Národní středisko pro uchovávání audiovizuálních dokumentů však nebude sloužit pouze jako depozi-tář. Buduje se zde zázemí pro katalogizaci audiovizuálních dokumentů i záložní datový sklad pro Kongresovou knihovnu. Pracoviště ochranného reformátování zde bude zajišťovat převod dokumentů z poškozených nosičů i z nosičů technologicky zastaralých (Betamax, VHS atd.) do digitální podoby. Přesunou se sem i oddělení služeb čtenářům, která pracují s audiovizuálními dokumenty, připravuje se projekt víceúčelového sálu, který bude sloužit divadelním představením, promítání filmů a pořádání koncertů atd. Kongresová knihovna tu na jednom místě, na americké poměry nepřilíživě vzdáleném od hlavní budovy, soustředí procesy v současné době roztržité do mnoha různých míst a nabídne své služby v nových prostorách i v novém pojetí.

(Pozn. red.: Fotografie původního objektu je možné najít také na adrese: http://www.fas.org/nuke/guide/usa/c3i/mt_pony.htm, Počítačový model jeho vzhledu po rekonstrukci pak na: http://mic.imtc.gatech.edu/preservationists_portal/presv_navcc.htm.)

37. DANIEL, Frank; MAIER, Christine; MAYR, Peter. Die Kunden dort bedienen, wo sie sind : DigiAuskunft besteht Bewährungsprobe [Zákazníky obsluhovat tam, kde jsou : služba DigiAuskunft prodělala zatěžkávací zkoušku]. *BuB. Forum Bibliothek und Information*. 2006, vol. 58, no. 7–8, s. 558–562. Lit. a pozn. 20, 2 obr. ISSN 0340-0301.

Uživatelé dnes při hledání informací spoléhají především na internet, což ostatně dokazují i různé statistiky. Ani pravidelní návštěvníci knihoven nejsou výjimkou, proto se knihovny snaží této skutečnosti přizpůsobit (on-line katalogy, digitální dokumenty, fulltexty, virtuální pobočky atd.). Knihovny musí bojovat s rostoucí konkurencí, lidé nemají čas na čtení dokumentů, potřebují odpovědi. Zákazníci mají být jednoduše obsluhováni přímo tam, kde se nacházejí, prostřednictvím e-mailu, chatu, webových formulářů, ať už se jedná jen o poskytnutí rady či o zprostředkování informací. Autor se domnívá, že knihovny by neměly být při klesajícím rozpočtu zkosnatělé a měly by poskytovat digitální informace na kooperativním základě, protože takový princip s sebou nese řadu výhod, např. úsporu práce při vývoji vhodného softwaru, koncepcí, organizaci školení, výhody ve sdílení nákladů, zlepšení a rozšíření služeb a nabídek, určité služby je možné díky spolupráci poskytovat u všech knihoven pod stejným logem atd. Příkladem mohou být anglosaské země, Skandinávie, Nizozemsko (<http://questionpoint.org/>, <http://www.bibliotheek.nl>). Německá internetová knihovna (Deutsche Internetbibliothek, <http://www.internetbibliothek.de>) udělala první kroky v oblasti spolupráce. Dotazy, které jsou do knihovny zasílány elektronickou poštou, jsou tříděny podle předem stanoveného klíče a dále zasílány zúčastněným knihovnám k zodpovězení. Projektu se účastní

cca 90 většinou veřejných knihoven. Získávání informací on-line přesto není ještě dostatečně kvalitní, zodpovídání dotazů přes e-mail či formulář v sobě skrývá i řadu nevýhod, např. nedostatek flexibility, neexistenci archivu otázek a odpovědí, hrozbu přehlédnutí otázky, případné vícečetné odpovědi, finanční náročnost. V rámci sdružení DigiBib (<http://www.digibib.net>) nabízí svoje služby přes 180 knihoven. Pokud hovoříme o poskytování digitálních informací, je nutné zmínit, že je potřeba provádět testy softwaru, k tomu účelu se podařilo sdružit knihovny velkých měst, univerzit a dalších vyšších škol (Ad-Hoc-AG). Dále autor uvádí jako kvalitní open-source-softwaru OTRS (<http://www.otrs.org>), který je schopen se měnit podle individuálních požadavků svých uživatelů, umožňuje spolupráci institucí, jednotlivé otázky a odpovědi jsou anonymně archivovány s možností dalšího využití. V praxi se sice ukázalo, že OTRS v sobě ukrývá ještě celou řadu nedokonalostí – příliš mnoho funkcí, nepřehlednost a nesrozumitelnost. Nicméně právě díky provedenému testu přišlo mnoho podnětů k vylepšení systému. Služba „DigiAuskunft“ tak na začátku roku 2006 spatřila světlo světa. Zatím se 80 % všech dotazů týká knižního fondu, uživatelského konta, servisu. Velmi důležitou roli při propagaci elektronické obsluhy klientů hraje marketing. Nestačí pouze reklama, propagační materiály či letáky, uživatelé je třeba přesvědčit o tom, že knihovna může dělat víc, než jen poskytovat informace o knižním fondu, ale že je schopna podat pomocnou ruku při řešení problémů či zodpovídání odborných otázek.

38. DE JAGER, Karin. Navigators and guides : the value of peer assistance in student use of electronic library facilities [Navigátoři a průvodci : hodnota kolegiální asistence pro studenty při využívání prostředků elektronické knihovny]. VINE. 2004, vol. 34, no. 3, s. 99–106. Lit. 9, 7 grafů v textu. DOI: 10.1108/03055720410563450. ISSN 0305-5728.

Článek pojednává o tzv. „information commons“. Tento termín je jen obtížně přeložitelný do češtiny, avšak vycházíme-li z anglických definic, lze obecně říci, že se jedná o místo vybavené ke zprostředkování informací – středisko informací (někdy se překládá též jako informační uzel), kde je možno s využitím dostupných prostředků a vybavení pohodlně studovat. Od klasických knihoven se liší počítačovou vybaveností, od počítačových středisek klasickým fondem referenční literatury. Vytváří tak spolu s asistujícím personálem jedinečné vzdělávací a informační prostředí. Knihovny Univerzity v Kapském městě v roce 2001 otevřely integrované centrum vzdělávání (<http://www.lib.uct.ac.za/kc/>), založené na principu „information commons“ budovaných a využívaných v USA. Popisované „knowledge commons“ – středisko znalostí vybudované knihovnami Univerzity v Kapském městě, je prvním svého druhu v Jihoafrické republice a poskytuje integrovaný přístup k elektronickým informačním zdrojům. Asistenční personál Střediska je vyškolen nejen pro práci se softwarovými aplikacemi, ale

ovládá rešeršní metody vyhledávání informací v elektronických zdrojích. Studenti „navigátoři“ (student navigators, knowledge navigators) aktivně pomáhají dalším studentům v orientaci a vyhledávání informací v elektronických zdrojích, poskytují základní školení pro práci s textovými editory apod. V roce 2002 středisko disponovalo 50 počítači a pracovalo zde 25 asistentů-studentů. V téže roce pak proběhl průzkum uživatelských potřeb studentů s cílem zlepšit služby Střediska. Průzkum ukázal, že nejvýznamnějšími službami využívanými ve Středisku je především tisk dokumentů, zpracování textu a internet. Využívání akademického e-mailu převažovalo nad využíváním databázových zdrojů. Druhá část průzkumu byla zaměřena na „navigátory“, z nichž téměř polovina přiznala, že jim činí potíže nabízet pomoc, pokud nejsou o ni požádáni, ačkoli vidí, že student u počítače ji potřebuje. Dotazovaní rovněž přiznali, že ne vždy jsou studentům schopni pomoci, zejména pokud jde o ztracené soubory, záchranu poškozených dat na discích a problémy se softwarem nebo tiskem. 16 % respondentů z řad asistentů mělo problémy s vyhledáváním v databázích. Nejzajímavější zjištění průzkumu se týkala změny způsobu učení. Průzkum rovněž ukázal, že je třeba zpřísnit pravidla využívání počítačů zejména ve prospěch studentů, kteří zde pracují na svých studentských pracích. Závěrečné otázky průzkumu směřovaly k výhodám a možným zlepšením činnosti Střediska. Největším přínosem podle respondentů byla asistenční a vzdělávací činnost „navigátorů“ a nabídka informačních zdrojů, rovněž počítačová a softwarová vybavenost střediska byla kladně hodnocena. Průzkum ukázal, že „knowledge commons“ vytvořil vzdělávací prostředí odlišné od tradičního vzdělávacího prostředí knihovny.

39. DURNO, John. EDEN : a Web-Based Model for Electronic Document Exchange. [EDEN : webový model pro výměnu elektronických dokumentů]. *Library Trends*. 2006, vol. 54, no. 3, s. 346–358. Lit. 16. ISSN 0024-2594.

Článek o standardech a systémech výměny elektronických dokumentů mezi knihovnami prostřednictvím WWW. Termín dodávání dokumentů – document delivery – je zde používán v kontextu sítí pro doručování dokumentů, tj. skupin knihoven, které jsou způsobilé vyměňovat si dokumenty přes internet a přijímat dokumenty od komerčních dodavatelů. Typické je, že se spoléhají na specializovaný software, který byl vytvořen pro urychlení digitalizace a internetového přenosu tištěných dokumentů. V úvodu článku je podán přehled dosavadních technologií a standardů. Stručně je přitom charakterizován standardní systém pro výměnu elektronických dokumentů Ariel založený na standardu GEDI, dále standard GEDI sám (GEDI – Generic Electronic Dokument Interchange, ISO 17933). Ten byl vytvořen pro výměnu mezi rychle se rozvíjejícími doménami, tj. jednotlivými sítěmi pro doručování dokumentů mezi knihovnami (např. francouzský FOUFRE s protokolem STUDEL, britský JANET pracující se systémem pro předávání zpráv

x.400). Jsou uvedeny výhody i omezení GEDI včetně stručného historického přehledu. Hlavní pozornost je věnována projektu EDEN a v souvislosti s ním protokolu EDE (Electronic document exchange). Úkolem projektu EDEN, na kterém pracuje sdružení ILL Cooperative, je vytvořit otevřený protokol pro výměnu dokumentů založený na WWW. V článku jsou uvedeny důvody tohoto postupu, hodnocení standardu GEDI a důvody vytváření EDE, a dále technická řešení procesu správy výměny dokumentů podle EDEN.

(Pozn. red.: další informace viz <http://www.openill.org/software/eden.cfm>, <http://blog.uwinnipeg.ca/loomware/archives/000564.html>, http://www.redorbit.com/news/technology/448193/eden_a_webbased_model_for_electronic_document_exchange/).

40. FAHY, Catherine. Recent Developments in the National Library of Ireland [Současný vývoj v Irské národní knihovně]. *Alexandria*. 2005, vol. 17, no. 1, s. 13–23, 2 přílohy. ISSN 0955-7490.

Autorka hodnotí, jakým způsobem byl chod Irské národní knihovny (National Library of Ireland, NLI, <http://www.nli.ie/>) ovlivněn ustanoveními zákona o národních kulturních institucích (National Cultural Institutions Act) z roku 1997 (<http://www.irishstatutebook.ie/ZZA11Y1997.html>). V úvodu článku je stručný přehled vývoje Národní knihovny, těžiště příspěvku však spočívá v hodnocení současného stavu (rok 2005). Jedním z důsledků aplikace zákona o národních kulturních institucích byl fakt, že se Irská národní knihovna stala nezávislým statutárním orgánem a ve všech oblastech její činnosti došlo k zásadním změnám. Markantní jsou zejména změny v oblasti financování, vzdělávání zaměstnanců, přístupu k uživatelům, na druhé straně knihovna překonává řadu těžkostí. Některé klíčové otázky, jako např. rozšíření skladových prostor, byly zatím odloženy ve prospěch zlepšení přímých služeb uživatelům. Také dlouho navrhovaný projekt velké studovny s volným výběrem nebyl dosud úplně dořešen. Zatím se nerealizuje ani získávání celého spektra povinných depozit, které umožňuje nový zákon o autorském právu a právech souvisejících (přijaty v roce 2000), knihovna se stále omezuje pouze na ukládání povinných výtisků tištěných dokumentů. V oblasti informačních a komunikačních technologií se NLI snažila zdokonalit zejména služby týkající se vyhledávání v katalozích, středem pozornosti je nadále také retrospektivní konverze katalogů, průběžná aktualizace webových stránek knihovny, digitalizace různých informačních zdrojů, jako jsou starší tisky, fotografie, kresby, v neposlední řadě také dokonalejší správa a prohloubení nabídky elektronických zdrojů, ochrana a zpřístupňování mikrofilmů atd. Autorka zmiňuje kulturní akce (visitor services), které knihovna pořádá, v poslední době to byla např. monumentální výstava na téma James Joyce a jeho *Odysseus*. V přílohách je uveden výňatek ze zákona o národních kulturních institucích (část týkající se funkcí knihovny a její správy) a základní statistické údaje o knihovně z roku 2003 a 2004 (financování, personální zajištění, výkonové ukazatele).

41. FINGER, Heinz; HORST, Harald. Eigenhändige Glossen des Thomas von Aquin entdeckt [Objeveny vlastnoruční glosy Tomáše Akvinského]. *BuB. Forum Bibliothek und Information*. 2006, vol. 58, no. 9, s. 603–604. ISSN 0340-0301.

Pracovníci Institutu Alberta Velikého (Albertus-Magnus-Institut) v Bonnu, paní Marii Burger, se podařil jedinečný objev glos psaných vlastní rukou Tomáše Akvinského, a to v Kodexu 30 uloženém v knihovně kolínského dómu. K objevu došlo náhodou, hlavním úkolem institutu je vydávání souborného díla Alberta Velikého (Gesamtausgabe der Werke Alberts des Grossen, 1200–1280). Maria Burger srovnala objevené poznámky s jinými významnými díly Akvinského (uloženými např. v Národní knihovně v Neapoli) a výsledek je jednoznačný, není pochyb o pravosti díla. S uveřejněním tak významného objevu se dlouho otálelo, neboť bylo nutné provést řadu analýz. Článek referuje o mezinárodním vědeckém sympoziu o středověkých rukopisech, které se konalo v listopadu 2004 v kolínské diecézní knihovně a na němž byl příspěvek o nálezů glos uveden. Příspěvek se mj. zabývá zvláštnostmi písma Akvinského. Např. jeho písmo je velmi špatně čitelné a jaksi kvapné, velmi často a s přesným významem používal všemožné zkratky, přičemž často chybí označení, že se jedná o zkratku, takže v konečném výsledku se zdají slova neúplná. Další zvláštností je, že přestože ve středověku byla podoba jednotlivých písmen určitým způsobem upravena normou (vzhledem k ceně pergamenu a nutnosti přepisu ve skriptoriích), Tomáš Akvinský tuto normu dodržovat nemusel, z čehož plyne, že byl považován za výjimečnou osobu. Kniha (Kodex 30), do které Akvinský vložil svoje glosy, je rukopisem na pergamenu z 11. stol. a byla napsána v benediktinském klášteře v Amorbachu. Dílo obsahuje mimo jiné texty význačného autora, teologa Pseudo-Dionýsia Areopagity v latinském překladu. V roce 1248 přišel Albert Veliký spolu se svým žákem Akvinským do Kolína, aby zde učil o dominikánském řádu a psal komentář právě k dílu Dionýsia Areopagity. Akvinský mu často pomáhal, a právě v jedné části „pomocné práce“ na komentáři byly objeveny zmíněné glosy. Akvinský psal své postřehy pravděpodobně perem, buď na okraj dokumentu či mezi řádky. Z těchto důvodů neupoutají čtenáře hned na první pohled a často ani na okrajích nejsou k rozeznání. Existují také domněnky, že se Tomáš Akvinský později snažil tyto své postřehy vymazat pomocí vyškabání, ale nakonec v dokumentu zůstaly. Velká část glos obsahuje alternativy k latinskému překladu (Dionýsiův originál byl v řečtině). Odhalený dokument nedokazuje jen současný pobyt těchto dvou mužů, Alberta Velikého a Tomáše Akvinského v Kolíně, ale také potvrzuje, že Akvinský nebyl jen pouhým žákem, ale i jakýmsi vědeckým spolupracovníkem. Kromě toho také víme, čím se vlastně Albert při svém kolínském pobytu zabýval, což až dosud nebylo jisté. Příspěvek M. Burger byl publikován ve sborníku ze symposia (Mittelalterliche Handschriften der Kölner Dombibliothek. Erstes Symposium der Diözesan – und Dombibliothek zu den Dom-Manuskripten. 26. bis 27. November 2004. Hrsg von Heinz Finger. Köln 2005), další informace jsou na [http://www.dombibliothek-koeln/de/aktuelles/aktuelles.html](http://www.dombibliothek-koeln.de/aktuelles/aktuelles.html) a na <http://www.albertus-magnus-institut.de/>, resp. <http://www.albertus-magnus-institut.de/thomas.html>.

42. HINDAL, Sidsel. The road to greater seamless library services [Cesta k integrovanějším službám knihoven]. *Scandinavian Public Library Quarterly*. 2006, vol. 39, no. 2, s. 4–9. ISSN 0036-5602. Dostupný z WWW: <http://www.splq.info/issues/vol39_2/02.htm>.

V Norsku došlo ke sloučení knihoven, archivů a muzeí do jednoho sektoru. Následně byl založen Úřad knihoven, archivů a muzeí Norska, který tento sektor spravuje (viz např. <http://www.abm-utvikling.no/om/english.html>). V souvislosti s tímto sloučením se ve vládní zprávě Zdroje znalostí a zkušeností hovoří o zvýšení dotací určených pro rozvoj této oblasti. Ve zprávě byl také představen koncept větší integrace služeb knihoven. Ten byl omezen na bližší spolupráci všech prvků knihovní sítě, ale postupně může být rozšířen i na sjednocování odlišných formátů a technologií, na spolupráci s dalšími veřejnými institucemi i na spolupráci mezi soukromým a veřejným sektorem. Úřad knihoven, archivů a muzeí Norska, který disponuje dotačními fondy, podporuje právě ty projekty knihoven, které se snaží integrovat knihovnické služby a spolupracovat s jinými institucemi. Jedním z prvků integrace, který se v projektech objevuje, jsou společné knihovní služby pro všechny obyvatele určitého regionu. Ti tak mohou využívat knihovní fondy všech knihoven regionu, půjčené materiály mohou vrátit tam, kde je to pro ně nejpohodlnější. Někde se spolupráce neomezuje na veřejné knihovny, je možné využívat i školní, univerzitní nebo lékařské knihovny. Uživatelé mohou mít k dispozici tzv. Univerzální čtenářskou legitimaci. Ta má dokonce celostátní platnost, ale zatím ji nelze použít ve všech knihovnách (nutno mít systém, který tuto kartu podporuje). K prohloubení integrace může přispět i rozvíjející se praxe výměny a střídání knihovníků mezi knihovnami určitého regionu za účelem sdílení pracovních zkušeností. Koordinátory zmíněných projektů jsou ústřední knihovny regionů, což bude důležité začlenit do vládní zprávy, která je ve stádiu příprav. Osud regionálních knihoven v Norsku je momentálně velmi nejasný a je jisté, že projdou podstatnou změnou při realizaci plánované reformy norského knihovního systému. Jejich přínos k rozvoji jednotlivých regionů se může ukázat jako zásadní. Jednou z jejich dalších důležitých rolí může být role regionálního koordinátora v záležitostech kvalifikace a získávání zaměstnanců pro knihovny daného regionu. Tím by pomáhal naplňovat vládní nařízení, které požaduje, aby ve všech obcích a městech byl vedoucím knihovny kvalifikovaný knihovník. Dalším příkladem integrace může být spojení tří knihoven v jednom městě – veřejné knihovny, knihovny státní univerzity a knihovny soukromé univerzity. Další projekt – Norská digitální knihovna – je národní iniciativou, jeho cílem je nabízet jednoduchý přístup k elektronickým informacím knihovního, archivního a muzejního sektoru. S touto iniciativou pracuje mnoho knihoven ve svých projektech. Dalším krokem k větší integraci služeb bude spolupráce knihovnického sektoru se sektorem vzdělávacím.

43. HORSTKEMPER, Gregor. Zugang zu geistes-und sozialwissenschaftlichen Fachinformationen leicht gemacht : Nationallizenzen und Pay-per-Use-Modelle : öffentliche Bibliotheken als wichtige Anlaufstationen [Jak zjednodušit přístup k informacím z humanitních a společenských věd : národní licence a modely pay-per-use : veřejné knihovny jako důležité startovací body]. *BuB. Forum Bibliothek und Information*. 2006, vol. 58, no. 7–8, s. 553–558. 2 obr., 2 tabulky. ISSN 0340-0301.

Výhody používání webu při zveřejňování odborných informací v elektronických databázích a možnost čtení on-line časopisů nelze zpochybnit, ale jejich velký nárůst v poslední době vedl k nutnosti zpoplatnění elektronických médií např. formou licencí. Specializované knihovny, které mají poskytovat hospodářské informace, chápou tento vývoj jako velkou výzvu. Národní licenční model a tzv. model „pay-per-use“ (zaplat' za použití, zobrazení) představuje v Německu od roku 2004 novou cestu zpřístupnění. S využitím těchto modelů se nepočítá jen pro příslušníky univerzit a vědeckých zařízení, ale pro všechny vědce sídlící v Německu. Knihovny i v 21. století hrají nezpochybnitelnou roli při poskytování informací a stále platí, že jsou jakýmsi úložištěm vědomostí národa. Dokážou pružně reagovat na nutnost poskytování elektronických médií nejen v případě odborných informací, kde je prioritou především rychlost a aktuálnost. Prudký nárůst objemu digitálních odborných informací s sebou nese samozřejmě i řadu problémů, jako např. přetížení uživatelů počtem poskytovaných informací nebo problémový přístup k on-line databázím v souvislosti s nedostatkem finančních prostředků. Knihovny pak stojí před dvojitou výzvou, jednak je to ono poskytnutí přístupu k informacím, a pak také pomoc při orientaci v datech s ohledem na informační potřebu. Na první pohled vypadá paradoxně, že problém s přetížením informací chceme řešit poskytnutím ještě většího množství informací, ale data, která poskytují databáze, jsou zpravidla mnohem přesnější a důvěryhodnější než ta, která najdeme např. díky rozcestníkům. Právě ona důvěryhodnost je vzhledem k počtu dostupných informací velmi důležitá. Neméně důležitá je pak nutnost zaplnění případných mezer v oblasti odborných informací. Další problém souvisí s poskytováním důvěryhodných informací i za hranicemi regionu. Licence, které jsou knihovnám poskytnuty, jsou vázány k určité skupině a místu. Knihovny tak mohou obsloužit jen zlomek klientů. Existuje řada specialistů, kteří nejsou vázáni k žádné instituci a možnost jejich přístupu k důvěryhodným a hlavně aktuálním informacím je tak značně omezena. Z výše zmíněných důvodů vznikl model národních licencí. Do tohoto programu je od května roku 2006 v Německu zapojeno cca 48 databází, elektronických časopisů a zdrojů elektronických knih. Oprávněné knihovny pak mohou získaná data uložit, ale zpravidla musí minimálně desetkrát ročně obnovit přístupová práva. Systém řeší i již zmíněný problém odborníků, kteří nejsou zaštitěni žádnou organizací (podmínkou je usídlení v rámci Německa). Webová adresa národní licence je

<http://www.nationallizenzen.de/>. Co se týká platformy „pay-per-use“, ta je přístupná všem, kteří mají trvalé bydliště v Německu a zaplatí registrační poplatek. Registrace se provádí prostřednictvím Bavorské státní knihovny, popřípadě Univerzitní knihovny v Göttingenu. Uživatelé pak mohou využít cca 20 různých databází. Přístup k jednotlivým databázím je omezen na 24 či 12 hodin, poplatek činí 5 euro, je možné si přístup předplatit on-line (viz <http://www.bsb-muenchen.de/Pay-per-Use.510.0.html?=&L=&styl=>, o projektu viz např. http://www.bsb-muenchen.de/UEberregionale_Bereitstellung.705.0.html?&L=0tx_ttnews%5Btt_news%5D%3D534). Oba zmíněné modely jsou východiskem pro ty, kteří nejsou zapsáni v žádné knihovně či nepracují pro žádnou vědeckou instituci. Nutná je propagace získávání informací touto cestou, a to v odborných i veřejných knihovnách (zdůrazňovat, že speciální informace je možno získat i prostřednictvím veřejné knihovny). Článek dále uvádí výčet nejzajímavějších databází a archivů spolu s jejich stručnou charakteristikou.

44. CHEN, Sherry Y.; LIU, Xiaohui. The contribution of data mining to information science [Přínos dobývání dat pro informační vědu]. *Journal of Information Science*. 2004, vol. 30, no. 6, s. 550–558. Lit. 48, 1 tab. v textu. DOI: 10.1177/0165551504047928. ISSN 0165-5515.

Informační exploze klade zvýšené nároky na řadu informačních institucí. Jednou z možností řešení této situace je technologie „dobývání dat“ (pozn. red.: angl. data mining, překládá se též jako dolování dat, vytěžování dat atd. – český překlad není ustálený), která umožňuje vyhledávání relevantních informací v obrovském množství dat. Často bývá definována jako metoda získávání netriviálních skrytých a potenciálně užitečných informací z dat. Tato technologie umožňuje inteligentním a automatizovaným způsobem zpřístupnit, analyzovat, shrnout a interpretovat informace. Existuje celá řada technik dobývání dat, které mohou být využívány také pro potřeby informační vědy. V příspěvku jsou podrobněji popsány čtyři metody, které jsou v rámci úspěšného dobývání dat používány: klasterizace, klasifikace, metoda asociací a vizualizace. Autoři článku popisují přínos metody dobývání dat v oblasti různých personalizovaných počítačových aplikací, dále v oblasti e-komerce, a také v oblasti vyhledávacích strojů (search engines). Jako u každé rozvíjející se technologie, i v oblasti dobývání dat se vynořuje řada otázek k řešení. Je to například problém kvality a čistoty dat, na která má být technologie aplikována, šíře záběru a problém integrace jednotlivých disciplín, v jejichž rámci je používána, použití technologie v případě multimediálních zdrojů a problém zjišťování míry efektivity pro uživatele této technologie.

45. KONTIAINEN, Kristiina; SULIN, Hannu. Finland's public library strategy implemented in projects [Strategie veřejných knihoven Finska realizovaná prostřednictvím projektů]. *Scandinavian Public Library Quarterly*. 2006, vol. 39, no. 2, s. 12–15. ISSN 0036-5602. Dostupný z WWW: <http://www.splq.info/issues/vol39_2/04.htm>.

Ministerstvo školství Finska je odpovědné za vytváření koncepcí finského knihovnictví. Sestavilo dokument Strategie knihoven 2010, který stanovuje, jakými způsoby mohou veřejné knihovny přispět ke vzniku tzv. kulturní informační společnosti. Jednotlivé cíle Strategie je možné naplňovat prostřednictvím projektů, které vláda finančně podporuje. Jedním z cílů je rovný přístup občanů ke kulturním a informačním zdrojům. Knihovny mohou čerpat dotace na nákup automatizovaných knihovnických systémů a moderního počítačového vybavení, Ministerstvo hradí kvalitní připojení k internetu po dobu tří let. Stát dotuje nákup bibliobusů, které zajišťují přístup k informacím obyvatelům nejodlehlejších oblastí. Bibliobusy jsou vybaveny internetovými terminály s rychlým připojením. V některých regionech poskytují bibliobusy nejen tradiční knihovní služby, ale také možnost uskutečnit různé elektronické transakce prostřednictvím internetu. Došlo zde ke spojení služeb knihovny se službami dalších institucí, jako jsou banky, úřady práce a telefonní operátoři. Dalším úkolem knihoven je zajištění informační gramotnosti obyvatel Finska v rámci neformálního vzdělávání. V roce 2005 byla spuštěna vzdělávací kampaň Finland on-line, jejímž cílem bylo zvýšit počet provedených elektronických transakcí občanů na internetu. Kromě knihoven byli do kampaně zapojeni i další poskytovatelé veřejných služeb a komerční sektor. Kurzy vedlo celkem 1500 informačních profesionálů a lektorů. Také další vzdělávání knihovníků v oblasti ICT je podporováno státními dotacemi. Další způsob, jakým je naplňován cíl Strategie, je kultivace a propagace finského jazyka. Knihovny jsou jediným místem, kde je systematicky shromažďována finská literatura. Finská vláda navíc dotuje nákup méně populární, ne však méně kvalitní, finské literatury a kulturních časopisů do knihoven. Podporovány jsou projekty, které se zaměřují na zvýšení zájmu o četbu mezi dětmi a mládeží. Vizi kulturní informační společnosti pomáhá naplňovat vytváření knihovnických databází a internetových portálů pro uživatele (<http://www.kirjastot.fi>, resp. <http://www.libraries.fi/en-GB/>, dále např. <http://www.biblioteken.fi/sv-FI/>). Ministerstvo financuje vydávání informačních materiálů o knihovnách, v poslední době dostaly knihovny hodně prostoru v rozhlasových a televizních stanicích a v celostátních novinách. S dalším rozvojem knihoven souvisí i probíhající restrukturalizace místní samosprávy, a to ve smyslu snižování počtu samosprávných jednotek. Cílem ministerstva školství je zachovat současný počet knihoven nezávisle na počtu obcí a měst. I proto vláda podporuje místní samosprávy v zakládání společných knihoven. Knihovny zpravidla bez problému sdílejí společné databáze, ale aby mohly snadněji sdílet fyzické materiály, začínají v některých regionech vznikat i logistické systémy přepravy knih. Ty urychlují meziknihovní výpůjční služby uvnitř daného regionu. Mnoho veřejných knihoven navíc přebralo funkci školních knihoven

(ve Finsku se nepodařilo vytvořit plnohodnotnou síť školních knihoven, jelikož většina škol ve Finsku je velmi malých). Projekty, které rozvíjejí spolupráci mezi veřejnými knihovnami a školami, jsou proto finančně podporovány. Kvůli efektivnímu využití veřejných financí se velká pozornost věnuje následnému pečlivému vyhodnocování projektů a získávání informací, které povedou k vytvoření fungující praxe.

(Pozn. red.: Dokument Strategie knihoven 2010 je v českém překladu dostupný v publikaci Strategie pro evropské knihovny. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků, 2006.)

46. LARSEN, Jonna Holmgaard. Strategic use of government means – and how to highlight results [Strategické využití dotačních prostředků – jak zvýraznit výsledky]. *Scandinavian Public Library Quarterly*. 2006, vol. 39, no. 2, s. 16–19. ISSN 0036-5602. Dostupný z WWW: <http://www.splq.info/issues/vol39_2/05.htm>.

Dánský knihovní zákon ukládá, aby v každé samosprávné obci a městě byla zřízena knihovna. Na rozvoj knihovního sektoru stát poskytuje dotace, které jsou každoročně začleněny do státního rozpočtu a jsou spravovány Dánským národním úřadem pro knihovny. Na počátku a v průběhu 90. let byly dotace přidělovány především na základě principu vyrovnávání rozdílů mezi knihovnami. Díky tomu byly všechny knihovny připojeny k internetu a podařilo se zvýšit finanční prostředky knihoven tak, aby mohly budovat sbírky hudebních a multimediálních nosičů. Nyní se důraz přesunul na podporu samostatných inovativních projektů, jejichž cíle musí být v souladu se Strategickým plánem rozvoje knihovnictví. Jednotlivé oblasti rozvoje byly vybrány na základě dialogu Dánského národního úřadu pro knihovny s představiteli místní samosprávy. Podporované oblasti jsou například: rozvoj dětských a školních knihoven, integrace knihovních služeb, podpora informační gramotnosti obyvatel, spolupráce měst a obcí a některé další (v článku jsou uvedeny příklady částek, které byly vládou alokovány na jednotlivé programy). Povinností knihoven, které čerpají státní dotace, je zveřejnit výsledky projektu a sdílet s ostatními získané zkušenosti. Příslušnou zprávu musí knihovna umístit na svých webových stránkách a zaslat Úřadu v tištěné i elektronické podobě. Jako prostředek koordinace projektů zaměřených na stejnou oblast jsou využívány konference. Výsledky různých projektů mohou být také shromážděny a vydány společně jako publikace. Díky nově realizované strukturální reformě, která vedla ke snížení počtu samosprávných jednotek, jsou podporovány projekty postavené na spolupráci mezi knihovnami. Osamocené malé knihovny by těžko poskytovaly kvalitní služby, které lidé v dnešní době vyžadují. Podle studií provedených v poslední době se knihovny v Dánsku nacházejí v situaci, kdy musí obhájit své místo v digitalizujícím se světě. Knihovny by této výzvě měly čelit společně, aby získaly dostatečný vliv. To znamená i spolupráci veřejných knihoven s knihovnami vědeckými. Využití marketingu by mohlo zvýšit informovanost veřejnosti o změnách, které v současnosti probíhají v knihovnách. Velký počet obyvatel

stále nemá představu, jak různorodé služby dnes knihovny poskytují a na co jsou vlastně vynakládány veřejné finance. Velmi se osvědčily reklamní spoty propagující knihovnické služby v celostátní televizi. Využití propagovaných služeb bylo po jejich odvysílání několikanásobně vyšší.

47. LEPSKY, Klaus; VORHAUER, John. Lingo – ein open source System für die Automatische Indexierung deutschsprachiger Dokumente [Lingo – volně šiřitelný systém pro automatické indexování německojazyčných dokumentů]. *ABI-Technik*. 2006, vol. 26, no. 1, s. 18–28. Lit. a pozn. 15, obr. v textu. ISSN 0720-6763.

Popis volně šiřitelného systému Lingo a jeho využití pro automatické indexování dokumentů v německém jazyce. Pod pojmem „automatické indexování“ chápou autoři schopnost extrahovat z elektronických plných textů vhodné termíny pro vyhledávání. V tom je rozdíl oproti plnotextovému vyhledávání, které každý řetězec znaků chápe jako řetězec k vyhledávání. Termín je lingvisticky i sémanticky přepracován před zařazením do rejstříku. Cenná je schopnost systému zpracovávat němčinu jako gramaticky složitější jazyk (smysluplné výrazy nejsou jen na začátku věty, plurál a singulár, složená slova). Popsány jsou některé problémy a systém sám – jeho architektura, možnosti aplikace i omezení. Funkce systému jsou názorně vysvětleny na mnoha připojených schématech. O systému viz <http://www.lex-lingo.de>.

48. LOR, Peter; BRITZ, Johannes J. A moral perspective on South-North web archiving [Archivace webových stránek a Sever-Jih – morální aspekt]. *Journal of Information Science*. 2004, vol. 30, no. 6, s. 540–549. Lit. 28, 1 pozn., 1 tab. DOI: 10.1177/0165551504047925. ISSN 0165–5515.

Příspěvek se zabývá morálními hledisky archivace webových stránek. Webové stránky, ač mají mnohdy jepičí život, odrážejí soudobou kulturu, a měly by být proto v některých směrech považovány za stejně důležité jako tištěný materiál. Mohou v budoucnu poskytnout užitečné informace pro vědu a měly by být proto archivovány. V souvislosti s uchováváním těchto informačních zdrojů v rozvojových zemích na jihu Afriky vyvstávají otázky, zda je to legální, zda je k archivaci nutný souhlas tvůrce WWW stránky, v jakém měřítku může být přístup k těmto WWW stránkám omezen či kontrolován atd. Autoři příspěvku, pracovníci ústavu informační vědy z University of Pretoria v Jihoafrické republice (<http://is.up.ac.za/>), zkoumají danou problematiku nejen z hlediska etického, ale i právního a navrhuji směrnici pro archivaci WWW stránek. Směrnice popisuje jednotlivé kroky, které je třeba učinit k získání souhlasu s archivací, proces archivace samotné, doporučený způsob zpřístupnění těchto infor-

mací veřejnosti. Odkazuje přitom na základní lidská práva uchovatele i tvůrce WWW stránek, jako např. právo na přístup k informacím, právo svobodného vyjadřování, právo kontrolovat a vlastnit informaci atd. Stručně rekapituluje základní dokumenty a iniciativy UNESCO (Charter on the Preservation of digital Heritage, 2003, <http://portal.unesco.org/>), IFLA, EU i jednotlivých států na poli archivace webu a vůbec elektronického dědictví.

49. MEINHARDT, Haike; LORENZEN, Heinz-Jürgen; SEEGER, Frank. Auf dem Weg zum virtuellen dynamischen Lektoratsdienst : die Lektoratskooperation – ein moderner Klassiker [Na cestě k dynamické virtuální lektorské službě : kooperace při lektorování]. *BuB. Forum Bibliothek und Information*. 2006, vol. 58, no. 9, s. 605–606. ISSN 0340-0301.

Spolupráce veřejných knihoven s kolektivem lektorů např. při profilování fondu je zcela běžnou, neodmyslitelnou záležitostí. Německé knihovny na tomto poli spolupracují již od roku 1976. (Pozn. red.: kooperační systém lektorování, zkráceně nazývaný Leko, je dnes institucionálně podepřen a smluvně zakotven: zaštiťují ho organizace ekz.bibliotheksservice GmbH /dále ekz/, Deutsche Bibliotheksverband e.V., Berlin /dále DBV/, a Berufsverband Information Bibliothek e.V. Reutlingen /dále BIB/; dohodu viz na http://www.bibliotheksverband.de/2005/dokumente/Absprache_Leko_20042.pdf; viz též např. <http://bib-info.de/leko/htm> nebo <http://www.bibliotheksverband.de/2005/ag-lektoratskooperation.html>). Každoročně se na německém trhu objeví cca 70 až 80 tisíc novinek, které je třeba nějak zhodnotit, napsat kritiky, stanoviska. Ročně přichází do ekz cca 23 tisíc dokumentů, 14 tisíc z nich je pak rozděleno mezi lektory a recenzenty. Výsledkem je tak až 14 tisíc anotací a recenzí s různými doporučeními s ohledem na typ knihovny či čtenářskou cílovou skupinu. Aby to bylo možné, je nutná účast více než 300 lidí. Servis ekz má k dispozici asi 70 lektorů ve 45 knihovnách po celém Německu, BIB udržuje v „pohotovosti“ dalších 230 recenzentů. Leko je organizací, která sdružuje nezávislé lektory a recenzenty podle odborných knihovnických kritérií, je skutečně moderní, šetří knihovnám finance, protože za ně dělá průzkumy trhu, podporuje další partnery atd. Vzniká tak rozsáhlá síť napříč Německem. Nicméně je nutné připustit, že aktuálnost výsledků není optimální, je potřebné určité oživení, např. poskytnutím nových pracovních sil z řad knihovníků. Autor příspěvku upozorňuje, že problémem je někdy kvalita posudku či lhůta dodání. Otázka aktuálnosti je vázána spíše na zpracování dokumentů uvnitř ekz. Po vytvoření speciálního softwaru se doba čekání výrazně zkrátila a je možné zpracovat až o 60 % více příspěvků. Přesto se i nadále intenzivně pracuje na dalších vylepšeních. Kritici poukazují na problém aktualita/kvalita. Pro některé knihovny platí, že jim stačí krátká včasná anotace, jiné knihovny naproti tomu požadují důkladnější zhodnocení. Vzniká pak otázka, jak nejlépe tyto individuální nároky uspokojit. Možným řešením je zaslání neúplných bibliografických dat do ekz od vydavatelství hned po prvním

zveřejnění dokumentu, k dispozici je ale také úplný bibliografický záznam a recenze, a zákazník si pak sám vybere, co mu nejvíce vyhovuje. Řešení však vyžaduje značnou orientaci na zákazníka a jeho přání. Počet knihoven, které se tohoto projektu účastní, roste, přesto se hledají další lektori, hlavně pro okrajové a netradičních oborů, jako je např. technika. Pohled do nedávné minulosti projektu Leko ukazuje, o jak dynamickou a žádanou službu se jedná, počet požadavků, úkolů i vydaných publikací totiž stále stoupá.

50. MUNDT, Sebastian. Standardizing statistics of the hybrid library : issues and perspectives [Standardizace statistik v hybridní knihovně : témata a perspektivy]. VINE. 2004, vol. 34, no. 3, s. 107–112. DOI: 10.1108/03055720410563469. ISSN 0305-5728.

Automatizované knihovní systémy usnadnily extrakci statistických dat, avšak stává se, že za stejných podmínek produkují odlišná data. Knihovny se mohou ocitnout v situaci, kdy jsou statistické údaje inkonzistentní. V případě hybridních knihoven se jen obtížně shromažďují statistická data z různých zdrojů. Síťové statistiky tendují spíše k zachycení manipulace s dokumenty a k technickým úkonům než k podchycení výstupů. On-line přístup je charakteristický především licenčními podmínkami a většina statistik se nachází na straně databázového poskytovatele. Konzistence dat je podmíněna spoluprací mezi knihovnami a databázovými prodejci. Současná revize standardů ISO 2789:2003 a NISO Z39.7:2002 zavádí metody, teoreticky akceptovatelné všemi poskytovateli on-line licenčních zdrojů. Statistika hybridních knihoven podléhají dynamickým a permanentním změnám: klasický fond rozšiřují elektronické zdroje vlastní, on-line zdroje a článkové databáze periodik předplacených na dobu určitou, paralelní uživatelé, volně přístupný obsah, platba za vstup do báze apod. Přehledy o využití databází obsahují počty titulů a vstupů. Podrobné statistické údaje obvykle reprezentují počet vstupů do báze spolu s údaji o počtu stránek stažených z jednotlivých titulů časopisů. Tyto údaje poskytují jen některá databázová střediska. Současné indikátory zavedené v ISO/TR 20983:2003 zavádí „granulační“ užití na úrovni titulu (bez ohledu na ročníky). Pro financování a projekty jsou požadovány především finanční statistiky. Jestliže jsou statistické podklady pro další rozvoj elektronických fondů vyhotoveny a jsou odděleny licencované zdroje, nelze v praxi dostatečně přesně propočítat náklady pro tentýž zdroj (jsou zde odlišnosti podle toho, zda se jedná o konsorciální či dlouhodobé předplatné, podle podmínek přístupu do bází apod.). V současné době Mezinárodní organizace pro normalizaci pracuje na těchto otázkách v souvislosti s revizí ISO 9230:1991. Ve srovnání se statistikami vykazovanými automatizovanými knihovními systémy, které u klasických knihovních fondů poskytují údaje o výpůjčkách a čtenářích, mohou mnohem složitější statistiky hybridních knihoven jen těžko zachytit údaje o čtenářích. Vstupy do bází jsou obvykle anonymní, pouze v případě osobní identifikace lze tyto údaje podchytit na základě IP adres. V případě vzdáleného přístupu ke zdrojům v síti instituce pak knihovny potře-

bují pro zlepšení tohoto typu služeb podchytit údaje o využití vzdáleného přístupu ke zdrojům. Využívání elektronických zdrojů vyžaduje informační gramotnost. Definice a statistické podchycení podkladů pro školení uživatelů a zlepšení prostředí přístupu k elektronickým zdrojům je zatím ve stadiu vývoje.

51. NITECKI, Danuta A.; RANDO, William. A library and teaching center collaboration to assess the impact of using digital images on teaching, learning, and library support [Knihovna a spolupráce výukového střediska při vyhodnocování vlivu využívání digitálních obrázků na výuku a vzdělávání; podpora knihovny]. VINE. 2004, vol. 34, no. 3, s. 119–125. DOI: 10.1108/03055720410563487. ISSN 0305-5728.

Autoři popisují projekt elektronické digitální knihovny řešený na Yalské univerzitě (Yale University, ELI project). Digitální obrázky jsou účinným nástrojem vizualizace informace. Pedagogové univerzity mají velký zájem o integraci obrazových digitálních dokumentů do výuky, avšak rozptýlenost dokumentů, absence technických zkušeností a metodiky implementace obrazových materiálů do výukových programů ztěžují realizaci záměrů. Univerzitní knihovna Yalské univerzity na základě tříleté grantové podpory postupně vybudovala prostředí pro podporu a rozvoj elektronické digitální knihovny. Záměrem programu ELI (Electronic library initiative) byla podpora spolupráce v úsilí o integraci elektronických technologií a fondů elektronických informačních zdrojů na podporu výuky na Yalské univerzitě. Program se v první fázi zaměřil na oblast amerických studií a spolupracovalo na něm čtrnáct členů fakulty. Cílem programu bylo vytvořit platformu pro budování digitální knihovny, pro pořádání informací a indexaci fondů, pro integraci digitálních fondů a softwaru používaného k prezentaci při výuce, dále pro vytvoření instrukčního aparátu a ošetření otázek spojených s právy duševního vlastnictví. Součástí programu byl průzkum vlivu digitálních obrázků na pedagogiku a knihovní služby. Metodologie budování digitální knihovny zahrnovala spolupráci pracovníků knihovny se zaměstnanci fakult a průzkum zaměřený na stanovení cílů projektu. Obsahem průzkumu bylo zjišťování, jakým způsobem se obrázky využívají při výuce, jak se studenti učí přemýšlet nad obrázky a myslet pomocí obrazů a co se od tohoto druhu knihovních služeb očekává. Výsledkem projektu byl návrh nového paradigmatu podpory služeb spočívajícího na úzké spolupráci s pedagogy. Přesto, že se iniciativa omezovala pouze na materiály pro podporu amerických studií, potvrdila, že především knihovníci ve spolupráci se členy fakult transformují informace, které tradičně dosud ve svých fondech uchovávali.

(Pozn. red.: více o projektu ELI viz na <http://www.library.yale.edu/eli/>.)

52. OLSCHAR, Doris. Guben : eine „neue“ Bibliothek im Osten Brandenburgs [„Nová“ knihovna v Gubenu ve východním Braniborsku]. *BuB. Forum Bibliothek und Information*. 2006, vol. 58, no. 7–8, s. 502–505. ISSN 0340-0301.

Městská knihovna v Gubenu ve východním Braniborsku byla založena v roce 1898, tehdy její fond činil 2,5 tisíce svazků. V roce 1910 již fond narostl na 6,5 tisíce svazků. O 35 let později byla knihovna úplně zničena spolu s 40 000 vzácnými díly. Historické prameny hovoří o tom, že pracovníci knihovny se snažili alespoň nějaké dokumenty z knihovny zachránit. Nakonec se jim podařilo zajistit přes 2,5 tisíce svazků, do roku 1948 počet knih narostl na 10 tisíc svazků. Knihovna našla nové útočiště v budově státní správy, postupně byly zřízeny pobočky knihovny. Již na začátku 90. let začalo hledání nové vhodné budovy, teprve v roce 2000 se řešení našlo – bylo rozhodnuto přesídlit knihovnu do bývalé továrny na klobouky. Článek stručně popisuje rekonstrukci stavby, která byla velice zanedbaná a bylo nutné provést řadu úprav (vzhledem ke stáří továrny, byla postavena v roce 1822). Ač to tak na počátku nevypadalo, tento třípodlažní objekt se ukázal být vhodnou volbou. Knihovna byla v rekonstruované budově otevřena přesně podle plánu v prosinci 2005. Vzhled knihovny je hodnocen jako působivý. Autorům projektu se z nedostatků podařilo vytvořit přednosti, např. velká podniková okna poskytují úchvatný výhled na město. Všechna oddělení mají díky velikosti budovy dostatek prostoru (knihovna má k dispozici 750 m² užitné plochy). Během prvních čtyř měsíců provozu navštívilo knihovnu 20 tisíc lidí (počet obyvatel města je 21 tisíc). Mnoho lidí spojilo návštěvu knihovny s pobytem v hudební škole, která se v budově též nalézá. Knihovna poskytuje uživatelům celou řadu moderních služeb, nově např. připojení internetu pro seniory. Díky nové moderní budově vstoupil počet těch, kteří se zajímají o vznik, historii a významné osobnosti města. O knihovně viz též <http://www.bibo.guben.de>.

53. PLEŠKEVIČ, Je. A. Stanovlenije i razvitije protodokumentnoj komunikacii [Vznik a rozvoj protodokumentové komunikace]. *Meždunarodnyj forum po informacii*. 2006, vol. 31, no. 1, s. 7–11. Lit. 19. ISSN 0203-6460.

Autor předkládá nové schéma rozvoje komunikace (ústní – protodokumentová – dokumentová – postdokumentová), přičemž poprvé uvádí pojem protodokumentové komunikace jako mimosystémové komunikace, kde ve funkci informačního signálu vystupuje protodokument. Ruská i zahraniční věda tradičně spojuje jakéhokoli nositele sémantické (smyslové) informace s pojmem „dokument“. Termín „dokument“ se již dávno stal interdisciplinárním a diskuse o jeho obsahu probíhá v řadě oborů. Za základní znaky dokumentu většina směrů uznává sémantickou informaci a materiální nosič. Autor v rámci obecné teorie dokumentu, již se zabývá, doplňuje tyto základní znaky ještě znakem začlenění informace fixované na materiálním nosiči (zpráva) do

lokálního informačně-dokumentačního systému. Jestliže tento systém chybí nebo není-li objekt obsahující fixovanou sémantickou informaci do systému zahrnut, nelze komunikaci považovat za dokumentovou a příslušný signál za dokument. Tento typ komunikace proto autor definoval jako protodokumentový a signál v ní jako protodokument. V rámci této hypotézy formuloval řadu tezí: 1) schéma rozvoje komunikace zahrnuje další prvek, jímž je právě protodokumentová komunikace; 2) informačně dokumentační systém je nezbytnou součástí dokumentových komunikací; v souvislosti s tím vznikají otázky, v jakých podmínkách a jak vznikal a vyvíjel se tento informačně dokumentový systém (autor předpokládá, že k jeho vzniku mohlo dojít až na dostatečně vysoké úrovni informační složitosti, při existenci tzv. informačního prahu); 3) dokumentová komunikace je na rozdíl od protodokumentové považována za systémový jev (je schopna nejen předávat a uchovávat informace, ale také je akumulovat a přetvářet, a signál, který má status dokumentu, je schopen vystupovat samostatně, bez vazby na objekt, k němuž se váže obsah informace); 4) systém určuje systémové požadavky vzhledem k signálu (mechanismy přijetí signálu, tj. jeho registraci v systému). Autor svoje vývody dokládá s využitím výsledků řady vědních oborů (archeologie, historie, dějiny písemnictví a hmotné kultury) zabývajících se dějinami Staré Rusi, Sibiře, Střední Asie, antického Černomoří i Dálného Východu.

54. PORS, Niels Ole. Service profiles and patterns of use [Profilý služeb a způsoby jejich využívání]. *Scandinavian Public Library Quarterly*. 2006, vol. 39, no. 2, s. 10–11. ISSN 0036-5602. Dostupný z WWW: <http://www.splq.info/issues/vol39_2/03.htm>.

Z výsledků statistických šetření prováděných knihovnami ve Velké Británii, Dánsku, Švédsku a Norsku v posledních deseti letech vyplynula skutečnost, že významným způsobem poklesl počet uskutečněných výpůjček tradičních dokumentů – knih. Ve Velké Británii se počet výpůjček za posledních deset let snížil o 40 %. Podobné tendence jsou patrné i v Dánsku a ve Švédsku. Pokles výpůjček se týká především beletrie pro dospělé. Ve Velké Británii tento úbytek není kompenzován nárůstem výpůjček nových médií, který naopak vykazují knihovny v Dánsku, Švédsku a Norsku. Ve Velké Británii byl nárůst těchto výpůjček sice pozorován, ale v posledních letech se ustálil. Pouze v Norsku celkový počet výpůjček stoupl, ale nárůst je provázen stejným trendem jako ve Švédsku a Dánsku – poklesly výpůjčky knih a stouply výpůjčky nových médií. Faktem je, že v Norsku je celková úroveň výpůjček a návštěvnosti knihoven nižší než v ostatních zemích Skandinávie. Stejným způsobem se ve všech zmíněných zemích snížil počet návštěvníků knihoven. Podle některých uskutečněných studií ve Velké Británii souvisí pokles počtu výpůjček s poklesem nákupu nových knih knihovnami. Ve Velké Británii navíc zaznamenali zvýšení prodeje knih jednotlivcům, a to o 7 %. Příčinou mohou být rostoucí příjmy obyvatel, ale také zmíněná špatná akviziční politika knihoven a snižující se tolerance čtenářů k dlouhým čekacím dobám na žádané dokumenty. Je tak možné mluvit o obecném trendu změn ve využívání

služeb veřejných knihoven. Veřejné knihovny na sebe vzaly pravděpodobně několik úkolů, které spolu vzájemně soupeří. Místo na budování kvalitních knihovnických fondů se zaměřily spíše na rozvoj knihovny jako „místa“ (setkávání, realizace akcí atd.), což veřejnost v takové míře neoceňuje. V dlouhodobém kontextu je důležité objasnit, v jakém rozsahu přispívají vnitřní a vnější faktory k poklesu využívání základních služeb knihoven. K vnitřním faktorům patří skladba fondu, čekací doba na výpůjčku, doplňování fondu a vyřazování z něj, otevírací doba, rozsah služeb atd. Vnějšími faktory jsou pak například změněné čtenářské návyky ve společnosti nebo radikální proměna skladby médií, která způsobila, že knihy se nyní nacházejí v konkurenčním prostředí. Svou roli může také hrát větší dostupnost internetu. Další faktor, který mohl přispět ke vzniku popsané situace, je měnící se složení obyvatelstva – stále se snižuje procento dětí a mládeže a naopak podíl staršího obyvatelstva roste. Otázka pro veřejné knihovny tak zní, zda správně naslouchají svým uživatelům.

55. QUICK, Mona. The role of public libraries in adult learning : parallel projects and research assignments [Úloha veřejných knihoven ve vzdělávání dospělých : souběžné projekty a výzkumné úkoly]. *Scandinavian Public Library Quarterly*. 2006, vol. 39, no. 2, s. 20–23. ISSN 0036-5602. Dostupný z WWW: <http://www.splq.info/issues/vol39_2/06.htm>.

Švédská národní rada pro kulturu zajišťuje financování šesti tříletých projektů, které hodnotí úlohu veřejných knihoven ve vzdělávání dospělých ve Švédsku. Na projektech je netradiční to, že do nich byly Radou přidány dva nadstandardní prvky – koordinátor projektu a výzkumný úkol. Další zvláštností jsou pravidelná setkávání vedoucích projektů, vznik společných webových stránek a diskusní fórum, kde jsou průběžně konzultovány vzniklé problémy. Na rozdíl od jiných projektů jsou hodnocení psána průběžně, nikoli jen po jeho skončení. Spojení projektu s paralelně probíhajícím výzkumem dané oblasti mělo za cíl zvýšit hodnotu projektu. Docházelo k vzájemnému ovlivňování, dotazy a pochybnosti mohly změnit i původní cíl projektu. Provedením výzkumné studie byla pověřena Švédská škola knihovnické a informační vědy na Göteborgské univerzitě. Od této instituce se očekávalo, že bude danou problematiku studovat z pohledu vnějšího pozorovatele a bude přicházet s novými nápady. Cílem výzkumu bylo získání dlouhodobých zkušeností a znalostí, které budou uplatněny na celostátní, regionální a místní úrovni a umožní další rozvoj a změny ve veřejných knihovnách a v jejich roli v procesu vzdělávání. Ve výzkumu se uplatnily také tři zajímavé přístupy: organizační zaměření, profesní zaměření a zaměření na metody vzdělávání v knihovnách. Způsobu provedení výzkumu byla dána volnost, ale zpočátku se věnovalo mnoho času zodpovídání dotazů řešitelů výzkumu, aby bylo objasněno, jakým směrem se mají ubírat. Přesto někteří vedoucí projektů kritizovali to, že výzkumná studie nebyla účinnější a považovali ji za příliš obecnou. Skupina pověřená výzkumem nakonec zformulovala čtyři základní problémy, které by měly být

pro projekt určující. První je otázka, zda by vzdělávání dospělých mělo být centrálně řízeno nebo bude lepší ponechat místním autoritám volnost. Druhým problémem jsou různé uživatelské potřeby. Bude nutné přesně určit, co uživatelé skutečně chtějí, ne co si o jejich potřebách myslí knihovníci. Dalším problémem je vymezení pojmu formální a neformální vzdělávání a s tím související změny v nákupu adekvátních učebnic, vytváření nových prostor pro čtenáře, přizpůsobení otevíracích hodin atd. Poslední oblastí budou další cesty rozvoje a s tím spojené problémy. Ukazuje se, že vzdělávání dospělých je jedinou možností pro přežití malých měst a obcí.

56. REH, Uwe; NIENERZA, Heike. Zentraler Dienst lokal angeboten – die Präsentation entscheidet : Erfahrungen mit dem HeBIS-Portal [Lokálně nabízená ústřední služba – rozhoduje prezentace : zkušenosti s portálem HeBIS]. *ABI-Technik*. 2006, vol. 26, no. 1, s. 10–16. Lit. 22, il. ISSN 0720-6763.

V případě německého (hesenského) portálu HeBIS je popsán obecnější rozpor: internetové služby se stávají stále méně závislými na místě, kde jsou poskytovány, ale zároveň nepřestávají existovat lokální komponenty se specifiky konkrétní knihovny. Hesenskému portálu HeBIS původně předcházel spolkový OPAC a databáze HeBIS-Retro. Ta umožňovala pouze objednávání na dálku a rešerše, tedy jen část toho, co nabízely katalogy knihoven v jejich sídle. Zpočátku byly jednotlivé systémy OPAC málo provázané, udržovaly si vlastní rozhraní apod. Úkolem portálu je spojit regionální a nadregionální nabídku. Bylo třeba vyvážit možnost používání lokálních rozhraní a centrálního (spolkového) rozhraní. Užitečnost portálu spočívá také v prolínání těch knihovnických produktů, které jinak jsou součástí neviditelného webu, a vyhledávače, jako např. Google, je ve všech případech nemusí najít. Autoři popisují technické detaily použitých systémů. Vývoj a problémy jsou ilustrovány příklady konkrétních zdrojů, jako je KARLA (Kasseler Recherche-, Literatur – und Auskunftportal, <http://www.uni-kassel.de/bib/>) a FRANKA (Frankfurter Katalog – und Datenbankportal, <http://franka.fh-frankfurt.de/servlet/Top/searchadvanced>). Adresa portálu HeBIS je <http://www.hebis.de/welcome.php>.

57. RIEDEL, Sigrid. Frankfurt (Oder) : 100 Jahre Stadt – und Regionalbibliothek [Frankfurt nad Odrou : 100 let Městské a regionální knihovny]. *BuB. Forum Bibliothek und Information*. 2006, vol. 58, no. 7–8, s. 501–502, il. ISSN 0340-0301.

Na první duben roku 2006 připadlo 100. výročí vzniku městské (dnes Městské a regionální) knihovny ve Frankfurtu nad Odrou. Starostka města ve svém projevu, kterému naslouchali nejen zástupci města, ale také hosté z polských knihoven,

zmínila citát rodáka města, básníka Kleista, ve kterém se mj. praví, že nikde jinde než v knihovně nemůžeme tak rychle a věrně poznat kulturu a duch města. Ocenila spolupráci s polskými knihovníky, kteří se podíleli na řadě projektů pro děti a mládež. Frankfurtská knihovna, sídlící dnes ve dvou budovách, byla při svém založení v roce 1906 spíše čítárnou, která disponovala 5 tisíci svazky, později, konkrétně v roce 1936, to již bylo 38 tisíc svazků. Tehdy byla knihovna nově přestěhována na Bischofstrasse naproti radnici, kde se nachází dodnes (avšak má k dispozici ještě dům na Collegienstrasse pro dětskou knihovnu, hudební a audiovizuální knihovnu a pro mediátéku – Bildstelle). Od roku 1954, odkdy působí nejen jako městská, ale i jako regionální knihovna, vznikla síť poboček a také řada nových oddělení. Po rozdělení Německa se potýkala s nedostatkem financí, což mělo za následek snížení počtu zaměstnanců z 60 na 20. Od roku 1994 je využití knihovny zpoplatněno. Od roku 1993 má knihovna software přizpůsobený svým potřebám a právě díky němu mohou uživatelé knihovny využívat internet a s ním související služby. Podle statistik si knihovna stojí velice dobře, příčinu úspěchu můžeme hledat ve struktuře fondu, který je orientován hlavně na potřeby uživatelů. Ti mají v obou domech k dispozici velký výběr elektronických médií, kvalitní technické vybavení a on-line služby, které ocení především mladí lidé. Stránky knihovny viz <http://www.stadtbibliothek-frankfurt-oder.de/>.

58. RICHTER-NGOGANG, Barbara. Aufbruchstimmung in Südkorea : Bauboom bei Bibliotheken und zarte Kontakte zu den Kollegen im Norden [Pozdvížení v Jižní Koreji : stavební boom knihoven a opatrné kontakty s kolegy ze severu] *BuB. Forum Bibliothek und Information*. 2006, vol. 58, no. 7–8, s. 548–552. Lit a pozn. 8, il. ISSN 0340-0301.

Podle zpráv přednesených na světové konferenci IFLA v Soulu v srpnu 2006 dochází v této desetimilionové jihokorejské metropoli k velkému rozvoji výstavby nových knihoven či rozšiřování těch stávajících. Autorka popisuje některé z nich. První veřejnou knihovnou v Jižní Koreji byla knihovna dnes nazývaná Namsan, která byla založena v roce 1922 a své současné označení získala díky jménu blízkého parku. K nejdůležitějším milníkům její historie patří zřízení mobilní knihovny (1979), otevření studovny digitálních multimediálních dokumentů (1999) a v neposlední řadě také založení oddělení pro podporu školních knihoven (2001). V roce 2002 uzavřela knihovna smlouvu o spolupráci s Japonskem a získává tak dokumenty z Japonska. Počet návštěvníků jednotlivých oddělení je nízký, výjimkou je výše zmiňovaná studovna multimédií, která je vybavena 62 PC a do níž denně zavítá cca 300 až 400 návštěvníků (převážně jde o studenty nebo o lidi, kteří hledají práci). Pýchou knihovny je pojízdná knihovna, která dvakrát do měsíce zásobuje literaturou patnáct vybraných míst ve městě (viz též <http://www.namsanlib.or.kr/english/index.php>). V celé Jižní Koreji je dnes cca 11 tisíc knihoven. Z toho je asi pět set veřejných knihoven. Ve většině z nich je zřízeno oddělení pro rodiče a děti, které je zde hojně využíváno.

V některých regionech je však snadná dostupnost knih jen pouhým snem. V Soulu ovšem v posledních letech dochází ke stavebnímu boomu knihoven. V roce 2005 zde bylo postaveno devět nových veřejných knihoven, o rok později to již bylo dvacet knihoven a v průběhu nejbližších let je v plánu postavení dalších třiceti a rozšíření pětadvaceti stávajících knihoven. Pokud jde o knihovní fondy, dobře jsou na tom především univerzitní knihovny. Např. Národní univerzita v Soulu disponuje asi 2,3 milionů knih a 12 tisíci časopisy. Z plánovaných národních projektů autorka uvádí tři nejdůležitější, a sice výstavbu Národní knihovny pro děti a mládež, tzv. Pětiletý plán (záměr, aby jihokorejská národní knihovna dosáhla světové úrovně) a práce na rozvoji Národní digitální knihovny (<http://www.dlibrary.go.kr>). Zajímavostí je tzv. přístup „Moon-ja Ro“, jenž představuje označení pro jednotlivé kroky, které jsou prováděny s ohledem na platné standardy IFLA a mají vést k oživení a dalšímu rozvoji knihovnictví. Kritizován byl např. velmi nízký počet knih ve veřejných knihovnách (v přepočtu na jednoho obyvatele se jedná o 0,82 knihy; v zemích OECD – 2,8 knihy). Autorka si dále všímá spolupráce jihokorejských knihoven s německými knihovnami, zastoupení cizojazyčných a zvláště německých dokumentů ve fondech velkých jihokorejských knihoven. Je zajímavé, že relativně málo knihovníků v Koreji umí anglicky, a to i přesto, že hlavní ideou knihoven je právě celoživotní vzdělávání (i když v poněkud zastaralé podobě, muži a ženy jsou ve studovnách a čítárnách odděleni). Také přístup k informacím v knihovnách není vždy zaručený, některé zahraniční dokumenty jsou nadále zavřeny ve skříních. K zajímavým tématům konference IFLA v Soulu patřila mimo jiné diskuse o koncepci knihoven pro děti a mládež, výstavba knihoven pro postižené, vývoj korejských digitálních standardů, vytvoření mezinárodních katalogizačních formátů a také spolupráce mezi Jižní a Severní Koreou. O knihovnictví v Severní Koreji je toho bohužel málo známo. Přesto se zástupcům SRN podařilo u příležitosti konání konference jednat o výměnném programu. Internetové zdroje uvádějí, že v Severní Koreji je cca 15 tisíc knihoven, což vyplývá z povinnosti obcí zřizovat knihovny. Knižní fond je značně tematicky omezen, soustřeďuje se na publikace od „vůdce“ (viz <http://de.wikipedia.org/wiki/Nordkorea#Bibliothekswesen>). V roce 2004 se díky iniciativě ředitele Goethe-Institutu v Pchjongjangu podařilo otevřít německé informační centrum.

59. SELLITTO, Carmine. A study of missing Web-cites in scholarly articles : towards an evaluation framework [Studie chybných citací WWW stránek ve vědeckých člancích : vstříc vytvoření systému citování]. *Journal of Information Science*. 2004, vol. 30, no. 6, s. 484–495. Lit. 23, 6 tab. a 3 grafy v textu. ISSN 0165–5515. Dostupný z WWW: <http://eprints.vu.edu.au/archive/00000355/01/Sellitto_JIS.pdf>.

Příspěvek podává zprávu o průzkumu citační praxe ve vědeckých člancích. Vychází ze studie (jedné z prvních svého druhu), v jejímž rámci bylo zkoumáno 2162

bibliografických záznamů. Bylo zjištěno, že 48,1 % (1041) citací odkazuje na webové zdroje. Velká část odkazů na konkrétní URL (45,8 %) byla nefunkční. Ve studii jsou uváděna mnohá zajímavá čísla, např. podíl citací WWW zdrojů v celkovém počtu citací, frekvence tohoto způsobu citování atd. Uvedeny pojmy „komatózní“ (comatosed) a „fantómové“ (phantom) webové stránky, životnost (lifetime) a poločas citování (half-life) stránek. Studie dále zkoumá, kterých disciplín se nejvíce týká ztráta těchto vazeb, nejčastěji z důvodu zrušení, či „zmizení“ příslušné stránky. Tváří v tvář těmto faktům vznikají snahy vytvořit návrh způsobu citování a volby zdrojů k citaci, které mohou pomoci vědcům a nejen jim situaci stabilizovat. Návrh je v příspěvku podrobně popsán.

60. WADE, Martyn; HUNT, Gordon; WISDOM, Stella. Breaking Through the Walls : a Summary of Current Developments at the National Library of Scotland [Boření zdí : nástin současného vývoje v Národní knihovně Skotska]. *Alexandria*. 2005, vol. 17, no. 3, s. 133–141. Lit. 6. ISSN 0955-7490.

Národní knihovna Skotska (National Library of Scotland, NLS, <http://www.nls.uk/>) již několik staletí uchovává sbírky světového významu a úrovně. V poslední době podléhá důležité transformaci v souladu se strategickým dokumentem „Boření zdí“: <http://www.nls.uk/professional/policy/docs/strategy2004.pdf>. Jedním z cílů je lépe zabezpečit světoznámý literární archiv Johna Murraye (John Murray Archive for Scotland). Tento archiv obsahuje cca 150 tisíc svazků včetně např. soukromé korespondence a rukopisů Jane Austenové, lorda Byrona, Charlese Darwina, Waltera Scotta a Davida Livingstonea. Dalším z cílů je překonat omezení v přístupu ke sbírkám – došlo jednak k architektonickým úpravám přístupu do budov, dále k reorganizaci procesu registrace uživatelů i dalších agend. Proběhla různá školení zaměstnanců, která měla za cíl zejména zlepšit přístup personálu k uživatelům. Změny se projeví i v oblasti elektronických zdrojů, WWW stránky NLS se mění ve skutečnou virtuální knihovnu pro vzdálené uživatele (viz též http://www.nls.uk/professional/policy/docs/nls_digital_library_strategy.pdf). Přístup k fondům byl rozšířen. Knihovna se zapojila do nejrůznějších vzdělávacích programů (<http://www.scotland.gov.uk/library5/education/ncs04.pdf>) včetně národní strategie celoživotního vzdělávání: <http://www.scotland.gov.uk/library5/lifelong/lism.pdf>. Rozvinula partnerské vztahy s veřejnými knihovnami ve Skotsku. Taková spolupráce má vést k posílení povědomí veřejnosti o službách knihoven, navíc může pomoci umožnit rovnocenný přístup k veřejným a národním informačním zdrojům. Přezkoumání a revitalizace všech služeb NLS přispívá k upevnění její pozice jako významného kulturního centra Skotska.